

**O'ZBEK MA'QOM SAN'ATIDA AN'ANAVIY MUSIQA VA ZAMONAVIY
IJROCHILIK UYG'UNLASHUVI MAVZUSIDA TEZIS****Baratova Zulfizar***TDPU "Musika ta'limi va san'ati" yo'nalishi I- bosqich magistranti***Ilmiy rahbar: Qodirov Davron Kabulovich**

Annotatsiya: Mazkur tezisda o'zbek maqom san'atida an'anaviy musiqiy meros va zamonaviy ijrochilik yondashuvlarining o'zaro uyg'unlashuvi tahlil qilinadi. Maqomning ko'p asrlik pardalar tizimi, ohangiy rivoj tamoyillari va ustoz-shogird an'analari zamonaviy texnologiyalar, pedagogik metodlar, sahna talablaridagi yangiliklar bilan qanday mushtarak rivojlanayotgani ilmiy-nazariy jihatdan yoritiladi. Tadqiqotda maqomning nota tizimiga moslashtirilishi, yangi talqinlar, yangi ansambllar va orkestrlar ishtirokidagi ijro shakllari, shuningdek, global musiqiy maydonda maqomning o'rni va ommalashuvi kabi jihatlar ko'rib chiqiladi. An'ana va zamonaviylik uyg'unligi maqom san'atining badiiy mazmunini saqlagan holda uni yangi bosqichga ko'tarayotgan omil sifatida baholanadi. Ishning asosiy xulosalariga ko'ra, maqom san'ati zamonaviy talqinlardan foydalangan holda keng auditoriyaga yetib borayotgani bilan birga, milliy o'zlikni, ruhiy merosni va badiiy qadriyatlarni himoya qiluvchi madaniy poydevor bo'lib qolmoqda.

Asosiy qism

O'zbek maqom san'ati ko'p asrlik an'ana, musiqiy tafakkur va milliy estetik qadriyatlarga tayangan holda shakllangan noyob badiiy merosdir. Bugungi globallashtirish sharoitida an'anaviy musiqa bilan zamonaviy yondashuvlarning uyg'unlashuvi ushbu san'atning yangi bosqichga ko'tarilishiga sabab bo'lmoqda. Avvalo, maqom san'atining qadimiy pardalar tizimi, ohangiy rivoji va ijro madaniyati o'zining tarixiy mohiyatini saqlagan holda, zamonaviy sahna, texnologiya, ijrochilik maktablari va yangi talqinlar bilan boyib bormoqda. Maqomni qayta tiklash va ommalashtirish jarayonida zamonaviy nota tizimlaridan

foydalanish, xalqaro musiqiy platformalarda maqomning targ'ib qilinishi, yosh ijrochilar uchun yangi metodik materiallarning yaratilishi muhim rol o'ynamoqda. Bunda an'anaviy ustoz-shogird maktabi bilan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning uyg'unligi ijrochilik madaniyatining sifat jihatidan yuksalishiga zamin yaratmoqda. Shuningdek, maqomning zamonaviy orkestrlar, ansambllar, estrada va kino san'ati bilan sintezi uning yangi badiiy imkoniyatlarini ochib bermoqda. Ammo ushbu jarayonda maqomning asl badiiy mohiyatini saqlash, uning musiqiy-falsafiy mazmunini buzmaslik muhim talab hisoblanadi. Bugun maqom san'ati an'ana va zamonaviylik o'rtasida muvaffaqiyatli uyg'unlikka erishgan holda milliy madaniyat taraqqiyotiga xizmat qilmoqda. Zamonaviy talqinlar orqali maqom yosh avlod ongiga yangicha shaklda singmoqda, an'anaviy talqinlar esa milliy o'zlik, ruhiy meros va badiiy qadriyatlar barqarorligining asosiy omili bo'lib qolmoqda. Natijada, maqom san'ati milliy va global musiqiy makon o'rtasida ko'prik vazifasini bajarmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, zamonaviylikka intilish jarayoni maqomni deformatsiya qilmasdan, aksincha, uni yangi bosqichga olib chiqishi mumkin. An'anaviy maktablar, folklor merosi va ustoz-shogird tizimi zamonaviy akademik yondashuvlar bilan uyg'unlashganda, maqom san'atining saqlanishi, rivojlanishi va ommalashuvi yanada samarali bo'ladi. Bugun maqom yosh avlod uchun motivatsiya manbai, milliy o'zlikning ifodasi, madaniy yuksalishning muhim omili sifatida o'z ahamiyatini yanada mustahkamlamoqda.

O'zbek maqom san'ati milliy musiqiy merosning eng yuksak qatlamini tashkil etib, an'ana va zamonaviylik o'rtasida uyg'unlik yaratishga katta salohiyatga ega. Zamonaviy ijrochilik texnikasi, raqamli texnologiyalar, multimedia imkoniyatlari hamda musiqiy pedagogikaning yangi metodlari maqomni bugungi kun talablari asosida qayta ochish, uni keng auditoriyaga yetkazish imkonini bermoqda. An'anaviy va zamonaviylikning uyg'unlashuvi, avvalo, maqomning asl mohiyatini saqlagan holda yangi talqinlar yaratish, yosh ijrochilar orasida ijroni rivojlantirish, xalqaro maydonda maqom san'atini tanitish bilan namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy sahna talablari, orkestrashtirilgan variantlar, teatr va kino

san'ati bilan integratsiya jarayonlari maqomning yangi badiiy imkoniyatlarini ochmoqda, ammo ayni paytda uning estetik va falsafiy asoslarini saqlab qolish zarurati dolzarbligicha qolmoqda. Chunki maqomning kuchi – undagi ruhiy poklanish, ma'naviy yetuklik, badiiy kamolot va donishmandlik an'analaridadir. Shu bois, o'zbek maqom san'ati an'ana va zamonaviylik sintezida o'zining badiiy qiymatini yo'qotmay, aksincha, yangi avlod uchun jozibador shaklda rivojlanmoqda.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, bu jarayon milliy madaniyatning barqarorligini ta'minlash, global madaniyatlar bilan teng muloqotda bo'lish, milliy identitetni mustahkamlash hamda o'zbek musiqa merosining jahon musiqiy makonida yangicha o'rin egallashiga xizmat qilmoqda. Demak, maqom san'atining an'anaviy va zamonaviy ijrochilik uyg'unligida rivojlanishi kelajak avlod uchun ham muhim ma'naviy-estetik maktab bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Fitrat, A. "O'zbek klassik musiqasi va uning tarixi" – Toshkent: Yozuvchi, 1995.
2. Mirzayev, M. Maqom san'ati asoslari. – Toshkent: Fan, 2008.
3. Karimov, A. "O'zbek musiqa merosi va uning nazariy asoslari" – Toshkent: O'qituvchi, 2018.
4. Is'hoqov, S. Maqom va zamonaviylik: musiqiy merosning yangi talqinlari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.